

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ
Η ΜΕΓΑΛΗ ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΟΝΤΩΣ ΖΩΗ
ΣΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

«Ἴδου γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην...» (Λουκ. β', 10)

*Εἰσήγηση Ἱερομ. Φιλοθέου Γρηγοριάτου
στήν Σύναξη Νέων
26 Δεκεμβρίου 2016*

Σεβασμιώτατε Αρχιεπίσκοπε Κρήτης κ. Ειρηναῖε,
Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, Κυδωνίας καί
Αποκορώνου,
Σεβαστοί μου Πατέρες,
Ἁγία Καθηγουμένη τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Χρυσοπηγῆς,
Ὅσιώτατες ἀδελφές,
Ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῶ ἀδελφοί.

Εὐχαριστῶ τόν ἅγιο Θεό, πού μέ ἀξιώνει, σήμερα στήν μεγάλη ἑορτή τῆς Πίστεώς μας, τά ἅγια Χριστούγεννα, νά παρευρίσκωμαι στήν ωραία αὐτή ἐτήσια σύναξι τῶν νέων ἀδελφῶν.

Εὐχαριστῶ τόσο τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κυδωνίας καί Αποκορώνου, κόν Δαμασκηνόν, ὅσο καί τήν Ἱερά Μονή Χρυσοπηγῆς γιά τήν τιμή τῆς προσκλήσεως πρός τήν ἐλαχιστότητά μου καί τῆς συμμετοχῆς μου στήν ἐν Χριστῶ αὐτή χαρά τῆς τοπικῆς σας Ἐκκλησίας.

Εἶναι ωραῖες ἡμέρες καί εἶναι χαρά πού τέτοιες ωραῖες ἡμέρες ἐπιλέγετε νά διοργανώνετε κάθε ἔτος αὐτές τίς ωραῖες συνάξεις τῆς νεολαίας.

Περί χαρᾶς καί ὁ λόγος, καί μάλιστα γιά τήν μεγάλη Χαρά, ὄχι ἀπλῶς μία χαρά. «Ἴδου γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην...», εἶπε ὁ ἄγγελος τήν νύκτα τῶν Χριστουγέννων (Λουκ. β', 10).

Ἡ Ἐκκλησία μας προσδιορίζει τήν ποιότητα τῆς χαρᾶς. Τί εἶναι ἡ χαρά; Εἶναι μία εὐθυμία πνευματική, μία φαιδρότητα, μέ τήν ἔννοια τήν κυριολεκτική. Δέν ὑπάρχει ἀθυμία, ὑπάρχει κάτι πολύ θετικό, κι αὐτό ἡ Ἐκκλησία μας τό ὀνομάζει ἀνάπαυσι ψυχῆς. Λέμε συχνά, «ἀναπαύομαι», μ' ἀρέσει δηλαδή κάτι, ἀλλά ὄχι ὡς ἐπιλογή, ὄχι ἐπιφανειακά, ἀλλά πολύ βαθιὰ· αὐτή εἶναι ἡ πνευματική ἀνάπαυσις, ἡ κατά Θεόν ἀνάπαυσις. Κι αὐτή ἡ ωραία λέξις καί ἐμπειρία εἶναι εὐλογία Θεοῦ, ἀφοῦ ὄλα τά ωραῖα, τά μεγάλα εἶναι εὐλογία Θεοῦ στήν ζωή μας. Τό εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος: «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Θά σᾶς ἀναπαύσω, εἶπε ὁ Κύριος. Θά σᾶς δώσω αὐτήν τήν ἀνάπαυσι μέσα σας. «Καί μάθετε

ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι», δηλαδή εἶμι Ἀγάπη, ὄχι ἀπλῶς ἔχω ἀγάπη. Εἶμαι Ἀγάπη καί «ταπεινός τῆ καρδία». Καί ὡς ἀποτέλεσμα, ἄν ἔλθετε νά μείνετε μέσα μου κι ἐγώ μέσα σας, «εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν», θά βρῆτε αὐτήν τήν ἀνάπαυσι (Ματθ. ια', 28-29). Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τό εἶπε μέ τά ἀψευδῆ χεῖλη Του.

Εἶναι καί παράκλησις αὐτή ἡ μεγάλη Χαρά στήν Ἐκκλησία. Τί θά πῆ παράκλησις; Δέν εἶναι μόνο δέησις, μία μικρή σχετικά εὐχή, μικρή Ἀκολουθία, ὅπως ἡ Παράκλησις τῆς Παναγίας, τῶν Ἀγίων, στήν ὁποία παρακαλοῦμε τόν Χριστό, τήν Παναγία, τούς Ἁγίους μας. Εἶναι κι αὐτό, ἀλλά στήν βαθύτερη ἔννοιά της ἡ παράκλησις δίνει μία παρηγοριά μέσα μας. Γι' αὐτό ἄλλωστε τόν Πανάγιο Θεό μας, τό Ἅγιο Πνεῦμα, τό λέμε ὁ Παράκλητος: «Βασιλεῦ Οὐράνιε, Παράκλητε, τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας...», πού δίνει ἀνάπαυσι καί παρηγοριά στήν ψυχή. Μέ αὐτήν τήν ἔννοια, λοιπόν, ἡ δική μας μεγάλη Χαρά εἶναι παράκλησις, εἶναι παρηγοριά, στήριγμα.

Εἶναι καί εἰρήνη ἡ μεγάλη Χαρά τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας. Πόσο ἀκούγεται στήν Ἐκκλησία μας καί αὐτή ἡ λέξη, ἡ εἰρήνη, τό βάθος τῆς κατά Θεόν εἰρήνης. Μέσα στήν Ἐκκλησία εἶναι ὁ Χριστός πού δίνει τήν εἰρήνη Του, διά τῶν ἱερέων: «Εἰρήνη πᾶσι ... ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ὅλα μέ εἰρήνη, τήν ἐν Χριστῷ εἰρήνη, πού περιέχεται καί στήν μεγάλη Χαρά τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι, τέλος, καί εὐφροσύνη ἡ μεγάλη Χαρά. Ὅλες αὐτές οἱ ὠραῖες ἔννοιες εἶναι ἡ μία δυνατότερη ἀπό τήν ἄλλη. Εἶναι ἀγαλλίασις – ἀνεβαίνει ἡ ἔνταση τῆς χαρᾶς. Εἶναι μακαριότητα, ἡ μακαριότητα τῶν Ἀγίων μας.

Δέν εἶναι κάτι ἐπιφανειακό, λοιπόν, ἡ μεγάλη Χαρά τῆς Ἐκκλησίας. Βρίσκεται σέ ἕνα πνευματικό ἐπίπεδο, ὄχι ἀπλῶς σέ ἕνα ἀνθρώπινο, συναισθηματικό, καί βεβαίως ὄχι ἐγωιστικό ἐπίπεδο – διότι ὑπάρχουν καί τέτοιες «χαρές», πού δέν εἶναι ἀληθινές καί φυσικά οὔτε μεγάλες χαρές

Ὁ ἅγιος Θεός γι' αὐτήν τήν μεγάλη Χαρά μᾶς ἔπλασε. Γιὰ τήν Χαρά τήν μεγάλη, τήν Χαρά Του. Ξέρετε γιατί τό λέω αὐτό; Διότι θά πῆ κανεῖς ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες καί κυρίως οἱ ἀσκητές εἶναι ἐπιφυλακτικοί στό θέμα τῆς χαρᾶς. Ἐπειδή εἴμαστε ἐμεῖς ἐμπαθεῖς, εἴμαστε ἀνώριμοι πνευματικά, δέν πρέπει νά ἔχουμε ὡς στόχο κεντρικό ἀπό τήν ἀρχή τήν χαρά, γιατί μπορεῖ νά ξεφύγουμε. Μέ ποιά ἔννοια; Εἶναι εὐκολο νά πλανηθοῦμε ἀπό ἄλλες χαρές ἢ νά δοῦμε ὅλ' αὐτά τά πολύ ὠραῖα καί πνευματικά πού μᾶς λέει ἡ Ἐκκλησία, οἱ Ἅγιοί μας, σέ ἕνα ἀπλῶς ἐξωτερικό, συναισθηματικό, ρηχό ἐπίπεδο. Γι' αὐτό μᾶς ἀσφαλίζουν οἱ ἅγιοι Πατέρες μέ τήν ὠραία ἀσκητική ἀγωγή πού μᾶς δίνουν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, λέγοντας νά ἔχουμε τόν νοῦ μας ὄχι στήν χαρά πού ἔρχεται μέσα ἀπό τήν τήρησι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλά νά μένουμε σέ αὐτό κυρίως, νά κάνουμε αὐτό πού θέλει ὁ Θεός, καί τά ἄλλα ἔπονται. Ὅχι ὅτι δέν εἶναι στόχος ὠραῖος. Καί φυσικά πρέπει ὁ ἐν Χριστῷ ἀγωνιζόμενος ἄνθρωπος νά χαίρεται. Ἀλλά θέλει λίγο προσοχή.

Οί άγιοι Πατέρες προχωροῦν ἀκόμη περισσότερο. Ἐλεγε, παραδείγματος χάριν, ὁ άγιος Παΐσιος ὁ Ἀγιορείτης γιά τόν ἑαυτό του, ἀναφερόμενος σέ τρίτο πρόσωπο, ὅτι κάποιος προσευχόταν: «Κύριε, ἐγώ δέν εἶμαι ἄξιος νά χαίρωμαι. Μή μοῦ δίνεις χαρά! Ἐσύ ἔπαθες γιά μένα, λυπήθηκες γιά μένα, πόνεσες, κι ἐγώ νά χαίρωμαι; Δέν τό δέχομαι αὐτό!». Κι ὅσο τά ἔλεγε αὐτά γιά τόν ἑαυτό του ἀνωνύμως, τόσο τοῦ ἴδινε περισσότερη χαρά ὁ Θεός. Καί μάλιστα ἔλεγε μετά ἀπ' εὐθείας γιά τόν ἑαυτό του: «Ἐγώ ἔχω τόσο χαρεῖ στήν ζωή μου, ἔχω γλεντήσει τήν ζωή μου (καί φαντάζεσθε τί μεγάλη πνευματική χαρά θά ἦταν τά γλέντια τοῦ Ἁγίου), πού δέν θέλω τίποτα. Οὔτε στόν Παράδεισο, ἂν μπορῶ νά τό πῶ, θά ἤθελα νά πάω. Γιατί ἐδῶ τόσοσ κόσμος πονάει χωρίς τόν Χριστό, ἀπαρηγόρητος, ἀπαράκλητος, χωρίς χαρά, πάει καί στήν κόλασι κι ἐκεῖ βασανίζεται. Ἐγώ νά χαρῶ σέ ὅλη μου τήν ζωή, νά πάω καί στόν Παράδεισο; Ἀδικία δέν εἶναι;». Ἐτσι τό ζοῦσε ὁ Ἁγιος. Ταπεινά καί μέ ὑπερβολικό «πνευματικό φιλότιμο», ὅπως ἔλεγε.

Ὅμως ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη, καί ὁ Χριστός τό ξέρει καί μᾶς δίνει τίς πνευματικές αὐτές «καραμελίτσες» καί γλυκαινόμαστε. Γιατί ἡ χαρά εἶναι δύναμι μεγάλη, γιά νά συνεχίζουμε τόν ταπεινό μας ἀγῶνα καί νά καταλαβαίνουμε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι δίπλα μας, εἶναι μέσα μας – Αὐτός ὁ Ὅποιος μᾶς δίνει καί θέλει νά μᾶς δίνει τήν χαρά καί τήν ἀνάπαυσί Του.

Ἐορτάζουμε σήμερα τήν μεγάλη ἑορτή τῆς Πίστεώς μας, τά Χριστούγεννα, ὅπως προείπαμε. Πρίν ἀπό τόν Χριστό, ἀδελφοί, ὑπῆρχε μελαγχολία. Δέν μπορούμε ἐμεῖς νά καταλάβουμε τό πῶς ζοῦσαν οἱ πρό Χριστοῦ ἄνθρωποι. Τά ἀδιέξοδα τοῦ θανάτου στόν πρό Χριστοῦ κόσμο δέν ἦσαν δυνατόν νά ξεπεραστοῦν. Ὅλα τά ἴσκιαζε πραγματικά αὐτό τό φοβερό ἀδιέξοδο, ἀλλά καί πολλά ἐπιμέρους ἀδιέξοδα πρίν τόν θάνατο. Ὅμως κάποιες ψυχές ἄγιες, οἱ Δίκαιοι οἱ πρό Χριστοῦ, ζοῦσαν μέ τήν ἐλπίδα, λόγω καί τῶν ἁγίων προφητειῶν, ἀλλά καί διότι στούς Δικαίους ἔδινε αὐτή τήν αἴσθησι, τήν ἐμπειρία, ὁ ἅγιος Θεός. Ζοῦσαν, λοιπόν, καί εἶχαν ἀγῶνα στήν ζωή τους, γιά νά εἶναι κοντά στό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καί περνοῦσαν τά χρόνια, οἱ καιροί, οἱ αἰῶνες, ἕως ὅτου ἡ φωνή τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου ἀντήχησε καί ἀντηχεῖ καί σέ μᾶς: «*Εὐρήκαμεν δεῦτε τόν ποθούμενον! Εὐρήκαμεν τόν Μεσσίαν!*!». Αὐτόν πού περιμέναμε, Αὐτόν πού ποθοῦσε ἡ ψυχή μας, Αὐτόν πού μᾶς εἶχαν πει οἱ ἅγιοι Προφῆτες καί δέν Τόν γνωρίζαμε. Τώρα, σήμερα μᾶς Τόν φανέρωνουν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι, οἱ προστάτες καί φίλοι μας, τά λειτουργικά ὄντα τῆς διακονίας τοῦ Θεοῦ: «*Ἴδου γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ*» (Λουκ. β', 10). Γιά ὅλο τόν κόσμο! Χωρίς ἐξαιρέσεις. Ἀρκεῖ νά δεχθῆ κανεῖς στήν ζωή του, μέσα του, στήν ὑπαρξί του ὅλη, αὐτήν τήν μεγάλη Χαρά.

Λέει πολύ ὁμορφα ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, τό χρυσοῦν στόμα τῆς Ἐκκλησίας, δείχνοντας τήν μεγάλη χαρά ὅλης τῆς κτίσεως: «*Χριστὸς ἐγεννήθη, τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις συνάπτεται, ἄγγελοι σὺν ἀνθρώποις χορεύουσι* (χορός σημαίνει

πανηγύρι μεγάλο, ξεφάντωμα πνευματικό, ἀγαλλίασις, ὄλ' αὐτά πού εἶπαμε προηγουμένως)· ποιμένες ἀγραυλοῦσι, καὶ μάγοι προσκυνοῦσιν, οὐρανὸς λαμπαδουχεῖται (φωταγωγεῖται δηλαδή ὁ οὐρανός, γιατί χαίρονται οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μέ τήν σωτηρία μας, μέ αὐτό πού ἔγινε σήμερα – καί λέμε “σήμερα”, γιατί καί ἡ Ἐκκλησία τό λέει αὐτό: “σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου”· αὐτό πού ἔγινε πρὶν 2.000 χρόνια γίνεται καί σήμερα, διότι ἡ Ἐκκλησία μετέχει στό ὑπέρχρονο μυστήριο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ Νύμφη τοῦ ἀνάρχου Θεοῦ, τοῦ Ποιητοῦ τοῦ χρόνου, Αὐτοῦ πού ἔκαμε καί τόν χρόνο, καί μετέχοντας στό ὑπέρχρονο αὐτό μυστήριο ζεῖ τώρα αὐτό πού ἄπαξ ἐτελέσθη· γι' αὐτό καί σέ ὅλα τά μυστήρια καί στίς Δεσποτικές καί Θεομητορικές ἑορτές ἀκοῦμε: “σήμερον”)· καί ἡ γῆ τὸν καρπὸν αὐτῆς λαμπρὸν ἐπὶ φάτνης βαστάζει (τί ὠραῖο, ἡ γῆ κρατᾶ τώρα μέσα στήν φάτνη τόν λαμπρό καρπό της, ὡς ἓνα καρπό ἅγιο, παντέλειο, πανάγιο· οἱ Ἄγιοι εἶναι ρηξικέλευθοι, κάνουν φοβερές ἐρμηνεῖες, διότι δέχονται τίς ἐρμηνεῖες τοῦ Παναγίου Πνεύματος)· καί ἐπληρώθη τότε τὸ ἐπὶ τῇ γῆ γεγραμμένον (τό γεγραμμένον εἶναι αὐτό πού ἔγινε στήν γῆ τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, τό ὁποῖο εἶχε ἀναφερθεῖ ἀπὸ τόν Δαυίδ στους Ψαλμούς) τὸ, Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλεν· Ἀλήθεια γὰρ Χριστὸς ὁ λέγων· Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια».

(Ἁγίου Ἰωαν. Χρυσοστόμου : *In natale domini nostri Jesu Christi [Sp.] (fort. auctore quodam Cappadoce) : Vol 61, pg 766, ln 10.*)

Ἔχουμε ἐδῶ τό πολύ ὠραῖο, ἀληθινό καί πνευματικώτατο ὄντολογικό σχῆμα, ὅτι ὅλα τά μεγάλα εἶναι ὁ Χριστός. Εἶναι αὐτός ὁ ἴδιος, δέν ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὴν πηγὴ ὅλων αὐτῶν τῶν μεγάλων. Καί ὅλα ἀναφέρονται στήν ὀνομαστική τοῦ πρώτου προσώπου: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. ιδ', 6).

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας μας. Λέει ἓνα πολύ ὠραῖο κοντάκιο, τό Σάββατο πρὸ τῶν Βαΐων, τοῦ Λαζάρου: «Ἡ πάντων χαρὰ (προσέξτε, σέ ὀνομαστική ἐνικοῦ), Χριστὸς ἡ ἀλήθεια, τὸ φῶς ἡ ζωὴ, τοῦ κόσμου ἡ ἀνάστασις, τοῖς ἐν γῆ πεφανέρωται, τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι...». Ὅλ' αὐτά, ἡ πάντων χαρὰ, ἡ ἀλήθεια, τὸ φῶς, ἡ ζωὴ, ἡ ἀνάστασις, εἶναι ὁ Χριστός. Δέν δίνει μόνο ὄλ' αὐτά ὁ Χριστός, εἶναι αὐτός. Αὐτό εἶναι μοναδικό! Εἶναι τό μοναδικό ἱστορικό πρόσωπο, ἡ μοναδική φορὰ πού στήν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου ὄλ' αὐτά τά συγκεντρώνει ἓνα μόνο πρόσωπο. Ὅλα ὑποστασιάζονται στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Δέν εἶναι ἀφηρημένες ἔννοιες, ἔχουν Πρόσωπο, τόν Γεννηθέντα καί Σαρκωθέντα Λόγο τοῦ Πατρός, τόν Θεάνθρωπο Κύριο Ἰησοῦ.

Ὅλοι οἱ Ἄγιοι τό ζοῦν, ἀδελφοί μου, αὐτό τό μυστήριο. Ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξος Πίστις μας, ἡ μόνη ἀληθινή Πίστις τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, δέν εἶναι ἰδεολογία. Εἶναι κοινωνία, Θεία Λατρεία καί μετοχὴ στήν ζωὴ τοῦ Θεοῦ μας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Πολλές φορές ἀκοῦμε τὴν λέξη «Χριστιανισμός». Ὅμως κατὰ κυριολεξία δέν μπορούμε νά μιλοῦμε περὶ Χριστιανισμοῦ, διότι μπορεῖ νά ἐννοηθεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ θεωρίες καί ιδέες. Ἀντιθέτως, οἱ Ἄγιοι ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Διότι ὁ ἀν-

θρωπος ὡς προσωπικό ὄν δέν μπορεῖ νά χαίρεται, νά κοινωνῇ μέ ιδέες, ἀλλά μόνο σέ κοινωνία ἀγάπης μέ τόν Προσωπικό Θεό, τήν Παναγία Τριάδα, τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό Ἅγιον Πνεῦμα, καί κατόπιν, μέσα σέ αὐτήν τήν Ἁγιοπνευματική κοινωνία, μέ τήν Χάρι πάντα τοῦ Θεοῦ, νά κοινωνῇ καί μέ τόν συνάνθρωπο, ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλο.

Ἔτσι ἔχει πραγματικό νόημα ἡ Χαρά μας. Ἡ μεγάλη αὐτή Χαρά μας. Δέν εἶναι κάτι ἄπιαστο, κάτι τό φανταστικό, δέν εἶναι ἰδέα, οὔτε χίμαιρα, οὔτε οὐτοπία. Ἡ μεγάλη Χαρά μας εἶναι Πρόσωπο. Καί ὁ προσωπικός ἄνθρωπος μπορεῖ πλέον, μέσα σ' αὐτήν τήν πολύ ὠραία Δεσποτική ἐορτή τῶν Χριστουγέννων, νά χαίρεται τήν μεγάλη Χαρά, τόν Χριστό μας. Διότι μπορεῖ νά κοινωνῇ ἐνούμενος μέ αὐτό τό μοναδικό ἱστορικό Πρόσωπο, τόν Θεάνθρωπο Κύριο Ἰησοῦ. Ἐκείνον πού μέχρι σήμερα, τά Χριστούγεννα, ἦταν ἄγνωστος, ὁ ἄγνωστος Πατέρας καί Δημιουργός μας, ὁ Ὅποιος μᾶς ἀπεκάλυψε ἐρχόμενος καί φορῶντας τήν σάρκα μας –πλήν τῆς ἁμαρτίας– τό ὑπέρολογο μυστήριο τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Αὐτό, λοιπόν, ἐορτάζουμε σήμερα καί αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη Χαρά μας. Ὁ πανάγιος καί προσωπικός Θεός μας ἀπό τήν ἄπειρη παναγάπη Του «ἔκλινεν οὐρανοῦς καί κατέβη», γιά νά συναντήσῃ σέ ἀγαπητική κοινωνία τόν ἄσωτο ἄνθρωπο, ὥστε νά τοῦ δώσῃ τήν δυνατότητα νά ἐπιστρέψῃ στόν Οἶκο τοῦ Πατρός του, νά χαρῇ πολύ, νά «ξετρελλαθῇ» ἀπό τήν μεγάλη Του Χαρά.

Γι' αὐτό καί ὅλη ἡ Ἀκολουθία, ὅλες οἱ ἡμέρες, οἱ προετοιμασίες γιά τά ἅγια Χριστούγεννα εἶναι ἕνα «ξεφάντωμα» πνευματικό, «γλέντι» ἀνυπέρβλητο! Θά μπορούσαμε νά κάνουμε μιά εἰδική ὁμιλία μόνο γι' αὐτό· πῶς ἡ Ἐκκλησία μας προετοιμάζει, πῶς ἀναλύει, πῶς ἐρμηνεύει, πῶς περιγράφει τήν χαρά της. Εἶναι μία φοβερή πανδαισία χαρᾶς. Οἱ ἅγιες Ἀκολουθίες εἶναι φοβερές. Εἶναι ὁ μέγας θησαυρός τῶν Ὁρθοδόξων. Πουθενά δέν ὑπάρχει ἡ ὑμνολογία τῆς Θείας Λατρείας μας, οἱ ὕμνοι πού ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐμπνεύσθησαν καί κατέγραψαν καί μελοποίησαν οἱ Ἅγιοι τῆς Πίστεώς μας. Πῶς νά περιγράψουν αὐτήν τήν ἀνέκφραστη χαρά τους οἱ Ἅγιοι; Λέει ὁ ἅγιος Ρωμανός ὁ μελωδός σέ ἕνα ἀπό τά κοντάκια του: «Ὦντως ἡ χαρὰ ἐν σπηλαίῳ νῦν ἐτέχθη». Πράγματι, ἡ Χαρά ὄντολογικά, στό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ δηλαδή, γεννήθηκε στό σπήλαιο. Δέν ὑπῆρχε χαρά πρὶν τό σπήλαιο. Φοβερὸς λόγος κι αὐτός!

Τά χάνει ὁ νοῦς, οἱ ἅγιοι ὕμνωδοί δέν ξέρουν τί νά πρωτοποῦν γιά τό γεγονός πού ξεπερνᾷ κάθε ὄριο λογικῆς καί φαντασίας. Οἱ καρδιές πάλλονται, τά σώματα σκιοτοῦν, χορεύει καί ἀγάλλεται ἐν εὐφροσύνῃ ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ. Οἱ ἱερεῖς Ἀκολουθίες δέν ἔχουν τελειωμό. Ἀπό πολύ καιρό τά προανακρούσματα τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως. Κοντάκια, Δοξαστικά, Καταβασίες... «Χριστὸς γεννᾶται», ἐτοιμασθεῖτε! Κατόπιν τά προεόρτια ἀπό τήν 20ῆ Δεκεμβρίου. Ἄλλες μεγαλύτερες ἐτοιμασίες... Ἅγιο εὐχέλαιο, Μεγάλες καί Βασιλικές Ὦρες... Καί μετὰ ἡ ἱερά Ἀγρυπνία, μέ τόν Ὁρθο καί τίς ξέχωρες προτροπές, «Δεῦτε ἴδωμεν πιστοὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός...», κι ἡ γλυκύτατη ἀγγελία μετὰ τό ὀρθρινό Εὐαγγέλιο, «Τὰ σύμπαντα σήμερον, χαρᾶς πληροῦνται»

Χριστός ἐτέχθη ἐκ τῆς Παρθένου». Τά σύμπαντα σήμερα γεμίζουν ἀπό τόν Χριστό, αὐτό σημαίνει «*χαρᾶς πληροῦνται*». Καί στήν συνέχεια οἱ ἔνδοξοι Κανόνες τῆς ἑορτῆς, τό ἐπαναλαμβανόμενο Ἐξαποστειλᾶριον στό τέλος τοῦ Ὁρθρου, «*Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς...*», οἱ θεολογικώτατοι Αἴνοι, γιά νά καταλήξουμε στόν κατ' ἐξοχήν Δοξολογικό Ὑμνο τῆς ἡμέρας, ἀναφωνοῦντες ἀλλοιωμένοι ἀπ' ὅσα ζήσαμε ἀπό πρῖν, τόν ὕμνο τῶν ἀγγέλων πού συγχαίρουν γιά τήν σωτηρία μας: «*Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ, καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία*». Ἄς εἶναι δοξασμένος ὁ εὐεργέτης Ὑψιστος Θεός μας, πού μᾶς ἔδωσε τήν εἰρήνη Του, τήν μεγάλη Χαρά μας, τόν Θεάνθρωπο Κύριο Ἰησοῦ, μέ αὐτήν τήν εὐδοκία, τό ἅγιο θέλημά Του γιά τήν ἐπανάκτησι τῆς κοινωνίας μας μαζί Του.

Ὁ Συναξαριστής τῆς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων περιγράφει πολύ ώραῖα πῶς «*τά χάνει*» ἡ πιστή ψυχή πού ζεῖ, ὅσο μπορεῖ, μέσα ἀπό τήν ἀνθρώπινη ἀδυναμία της, τό μυστήριο τῆς Σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. «*Θεός τὸ τεχθέν*». Αὐτός πού γεννήθηκε, τό παιδί, εἶναι ὁ Θεός· «*ἡ δὲ Μήτηρ Παρθένος*». Καί συμπεραίνει ρωτῶντας μέ ἐκπληξη: «*Τί μείζον ἄλλον καινὸν εἶδεν ἡ κτίσις;*». Τί ἄλλο πῶς παράδοξο μπορεῖ νά γνωρίσει τό σύμπαν;

Αὐτό εἶναι τό νόημα τῆς μεγάλης ἑορτῆς. Καί φυσικά λέω καί σταχυολογῶ μόνο μερικά. Στό Ἐξαποστειλᾶριον, πού καί σήμερα ἀκούσαμε, «*Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν...*», ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Δεσπότης Χριστός μᾶς ἐπισκέφθηκε στήν ἐσχατία μας. Ἔλεγε ἓνας σύγχρονος συμπαντολόγος: «*Δέν εἶναι ἡ γῆ σέ καμμία θέση περιωπῆς μέσα στό σύμπαν· εἶναι σέ ἓνα γαλαξία σχετικά μικρό, πού δέν εἶναι στό κέντρο (γιατί σχηματικά ὑπάρχει μία εἰκόνα περὶ τοῦ σύμπαντος)*. Καί πάλι, μέσα στόν γαλαξία αὐτόν τό ἡλιακό σύστημα εἶναι κάπου στήν ἄκρη καί ἡ γῆ μας, πού εἶναι μιά κουκίδα (γιά νά ποῦμε μαθηματικά ὅτι ὑπάρχει, γιατί συγκριτικά δέν διακρίνεται οὔτε καν στόν γαλαξία) εἶναι σέ ἓνα ὄχι πολύ κεντρικό σημεῖο τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος». Δηλαδή ἀπερριμμένη, θά λέγαμε, ἡ γῆ. Κι ὅμως, ὁ Χριστός στήν γῆ ἦλθε. Στήν γῆ ἔφερε τόν ἄνθρωπο – δέν ἔχουμε μαρτυρίες γιά τίποτε ἄλλο. Σέ αὐτήν τήν γῆ ἦλθε ὁ Δημιουργός καί ἔγινε ἄνθρωπος καί τέλεσε αὐτό τό φοβερό μυστήριο τῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου καί δι' αὐτοῦ ὅλης τῆς κτίσεως. Καί «*ἐπεσκέψατο ἡμᾶς*», μᾶς ἐπισκέφθηκε μέσα σ' αὐτήν τήν ἐσχατία μας. Στήν ἄκρη, στήν ἀπερριμμένη γῆ, στόν ἀπερριμμένο ἄνθρωπο, στόν ἀποστάτη ἄνθρωπο, πού δέν τοῦ ἄξιζε νά ἔλθει ὁ Θεός, ὁ Πλάστης, ὁ Δημιουργός, ὁ Πατέρας μας. Γι' αὐτό καί τά μεγαλυνάρια, οἱ μεγαλυνάριοι στίχοι, «*Μεγάλυνον, ψυχὴ μου...*», γιά τόν Χριστό τόν τεχθέντα, ἐκφράζουν τήν εὐγνωμοσύνη τῆς Ἐκκλησίας. Καί τά ὑπόλοιπα, καί οἱ Αἴνοι καί ἡ Δοξολογία, πού εἶναι κατ' ἐξοχήν ὕμνος ἀγγελικός, τόν ὁποῖο οἰκειοποιηθήκαμε καί ἐμεῖς μέ τήν εὐλογία τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων. Καί φυσικά τό ἀποκορύφωμα, ἡ Θεία Λειτουργία...

Κάθε τροπάριο, κάθε προφητεία, κάθε ιδιόμελο, μέ ξεχωριστή χροιά και συμβολή στον έορταστικό διάκοσμο. Όλα μοναδικά, άφθαστα, μεγαλειώδη. Καί οί έρωτευμένοι μ' αυτόν τόν θεϊό έρωτα μοναχοί και μοναχές κι όλοι οί Όρθόδοξοι πιστοί πού μέθυσαν άπ' αυτήν τήν νηφάλια μέθη, ξημεροβραδυάζονται στίς εκκλησιές του Θεού. Καί φυσικά ή μεγάλη αυτή χαρά φαίνεται και στά πρόσωπα τών πιστών ανθρώπων και πηγαίνει και σ' αυτούς οί όποιοι δέν είναι και «τόσο πιστοί». Γι' αυτό και ή άγια παράδοση τών ευσεβών Έλλήνων πόσο φρόντισε νά γεμίσει τήν έορτή αυτή και μέ τά ανθρώπινα γύρω άπό τά πνευματικά. Ακόμη και οί ανταλλαγές δώρων, ή συγχώρηση μεταξύ τών πιστών άπ' αυτήν τήν μεγάλη χαρά προέρχονται και εμπνέονται: «Ήλθε ό Χριστός και θά μείνουμε έμεις άσυγχώρητοι; Ήλθε ό Χριστός και θά μείνουμε χωρίς άγάπη; Όλα πέρα! Γι' αυτό, λοιπόν, πάρε κι αυτό τό δώρο, νά δεις τήν άγάπη μου». Καί ό άλλος μου αντιδωρίζει τό δικό του δώρο και ένώνονται οί καρδιές. Είναι άγια τυπικά τών ευσεβών παραδόσεων του Γένους μας, πού εμπνέονται άπό τό φοβερό μυστήριο τής άγίας έορτής.

Και όλη ή παράδοσί μας μένει σ' αυτήν τήν μεγάλη Χαρά. Διαβάζουμε στον Παπαδιαμάντη, σέ ώραιότατα διηγήματά του, όπου περιγράφει χαρακτηήρες – μέγας ψυχολόγος και ανατόμος ψυχών ό Παπαδιαμάντης· ήταν πιστός άνθρωπος και ζούσε πολύ τήν έν Χριστώ λατρεία και παράδοση. Αναφέρει, λοιπόν, ότι ήταν κάποιες ψυχούλες εκεί, στην Σκιάθο, μέ τά τετριμμένα, τά ανθρώπινα. Ένθυμούμαι τήν Ντελησυφέρω, ή όποία δέν άνεχόταν νά τής πάρουν τό στασίδι. Δέν σήκωνε «μύγα στό σπαθί της»· είχε δείρει, λέει, πέντε-έξι, ακόμη και άνδρες, στην ζωή της. Άλλοι πάλι άνθρωποι συνομιλούσαν μεταξύ τους στην άγρυπνία τής έορτής. Καί άλλα τέτοια αναφέρει ό Παπαδιαμάντης, όπου βλέπει κανείς τά ανθρώπινα. Άνθρωποι σαν έμās δηλαδή, μέ πάθη, μέ έγωισμούς ανθρώπινους. Τελειώνει όμως, λέει, ή Θεία Λειτουργία, και έχει πράγματι έπινεύσει ή Χάρις του Θεού και έχουν όλοι μεγάλη χαρά κοινωνούντες τόν Χριστό. Καί μετά όλοι αυτοί πού είχαν τίς διαφορές, τίς δυσκολίες συνεννοήσεως μεταξύ τους, ακόμη και αυτή πού μάλωνε γιατί τής παίρνανε τήν θέση, εύχονταν. Πώς εύχονταν; Ξέρετε πώς εύχονταν παλιά οί Χριστιανοί; Όχι «χρόνια πολλά!». Ήλεγαν: «Βοήθειά μας ό Χριστός!» Τί ώραίο! Αυτή είναι ή εύχη! Καί τό «καλά Χριστούγεννα!» βέβαια ή τό «Χριστός έτέχθη!», όπως λένε οί Σέρβοι και οί Ρώσοι άδελφοί (έμεις δέν έχουμε παραλάβει αυτόν τόν χαιρετισμό νά τόν προσφωνούμε μεταξύ μας). Καί τό «χρόνια πολλά!» δέν είναι κακό, μέ τήν έννοια τήν πνευματική, νά ζήσουμε πολλά χρόνια «έν ειρήνη και μετανοία», όπως λέει ή Έκκλησία μας. Αλλά λέμε πολύ ώραία, «βοήθειά μας ό Χριστός!», πού ήλθε, μās έπεσκέψατο και μās έδωσε τήν ευλογία και τήν μεγάλη χαρά νά γίνουμε συμμετοχοί τής ζωής Του.

Έτσι, λοιπόν, χαίρεται πολύ τήν άγια αυτήν ήμέρα ή Έκκλησία. Έτσι ζούσε, πολύ έντονα, μέχρι πρό τινος, λίγες δεκαετίες πριν, όλη ή Έλληνική κοινωνία. Αυτήν

τήν ιερή Παράδοσι τηρουσε για τά Χριστούγεννα, μέ κέντρο τήν θεολογία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεώς μας, καί μαζί καί μέ ὅλα τά παρεπόμενα λαϊκά ἔθιμα, τίς ὠραίες ἐτοιμασίες για τήν μεγάλη μέρα, τούς στολισμούς, τήν ἐναλλαγή τῶν φαγητῶν, ἀπό τά νηστήσιμα στά ἀρτύσιμα γιορταστικά, τά παραδοσιακά κάλαντα, πού ἔχουν θεολογικό νόημα, καί, βεβαίως, μέ τήν μεγάλη χαρά τῆς ἀγάπης, τῆς συγχωρήσεως μεταξύ μας, πού πηγάζει ἀπό τήν θεολογική ἐμπειρία τῆς μεγάλης ἀγάπης καί ταπεινώσεως τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος ἔγινε ἄνθρωπος, οἰκονομῶντας τήν σωτηρία μας.

Ὅλα ἦσαν μέ κέντρο τόν Χριστό, «τήν αἰτία πάντων τῶν καλῶν». Γι' Αὐτόν τόν Θεάνθρωπο Κύριο ἔχουμε τά Χριστούγεννα, γι' Αὐτόν ἐορτάζουμε, ἀπ' Αὐτόν λαμβάνουμε τήν συγχώρεσι, τήν χαρά, τήν εὐλογία, τόν ἁγιασμό...

Ἐμεῖς αὐτά παραλάβαμε... Ὅμως, σήμερα πιά ἀλλάζουν τά πράγματα ἢ μάλλον ἔχουν ἀλλάξει πρό πολλοῦ... Ἡ δημόσια καί κοινωνική πλέον ζωή στήν Πατρίδα δέν ἔχει πνευματικό χρῶμα. Δέν θυμίζει τήν Ἑλλάδα πού ζούσαμε στά δικά μας παιδικά καί νεανικά χρόνια, νέοι ἀδελφοί μου. Ἡ Πίστις στόν Χριστό, πλήν ἐξαιρέσεων, ἔχει τεθεῖ τώρα στό περιθώριο. Οἱ ἄρχοντές μας ποτέ δέν ὀμιλοῦν για τόν ἅγιο Θεό. Εἶναι, λένε, «προσωπικό δεδομένο», σχεδόν μυστικό, ἀπόρητο. Ἐτσι τό θέλουν...

Τά Χριστούγεννα, ὅπως καί ὅλες οἱ ἐορτές τῆς Ἐκκλησίας, δέν ἔχουν κανένα νόημα για τήν Πολιτεία, τούς ἐπισήμους... Ἀκόμη καί στά σχολεῖά μας, ὅπως μαθαίνουμε, ἂν ἀναφανῆ κάποιος πιστός δάσκαλος, καθηγητής, καί μιλήσῃ τά Χριστούγεννα για Φάτνες καί Μάγους μέ τά δῶρα, ἢ ἀναφέρῃ καί ἀναλύσῃ κάποια ἐκκλησιαστικά τροπάρια καί θεολογικά νοήματα τῆς μεγάλης Δεσποτικῆς ἐορτῆς, συνήθως ἀντιμετωπίζεται μέ χαμόγελα ειρωνικά ὡς φαιδρός καί παρωχημένης ἀγωγῆς ἐκπαιδευτικός. Ἐτσι τά παιδιά μας, οἱ νέοι μας, πλήν ἐξαιρέσεων, παραμένουν χωρίς νά γνωρίζουν τήν μεγάλη ἀξία καί τό βαθύτατο νόημα τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Χριστοῦ γενικώτερα, για τήν ζωή μας, τήν ζωή τους.

Καί νά ἦταν μόνο αὐτό! ... Πάμπολλα ἀντι-Εὐαγγελικά νομοσχέδια εἶναι ἤδη νόμοι τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ὥστε «ἀπελευθερωμένοι» οἱ ταλαίπωροι ἄνθρωποι νά ζοῦνε χωρίς τήν προστασία τῶν ἁγίων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, δίχως πυξίδα στήν ἀνεμοδαρμένη θάλασσα τῆς ζωῆς τους.

Δέν μοιάζει καθόλου ἡ Ὁρθόδοξη Πατρίδα μας μ' αὐτήν πού γνωρίσαμε ὅταν ἤμασταν ἐμεῖς παιδιά, νέοι. Τότε δέν εἶχαμε τόν Χριστό μόνο στό σπίτι, ἀλλά καί στό σχολεῖο, στήν ἐργασία, στήν ψυχαγωγία, στόν ἐλεύθερο χρόνο μας, στίς συναναστροφές μας. Σήμερα, ἔξω ἀπό ἐπαινετές ἐξαιρέσεις (ὅπως ἡ σημερινή, για τήν ὁποία χαίρομαι πολύ καί συγκινοῦμαι ιδιαίτερα καί ταπεινά συγχαίρω τήν διοργανώτρια Ἱερά Μονή καί Μητρόπολι), οἱ νέοι –τό ξέρουμε κι ἀπό ἐξομολογήσεις– πού διψοῦν για καλή φιλία, πνευματική συντροφιά, ὅλο καί δυσκολεύονται. Καί λένε, παραδείγματος

χάριν: «Δέν υπάρχουν, Πάτερ, νέοι στήν ηλικία μου, στήν Σχολή μου, στό Σχολείο, στό τμήμα μου, πού νά χαίρωνται μέ αυτά πού χαίρομαι κι ἐγώ, ὥστε νά κάνω παρέα μαζί τους. Γιατί τ' ἄλλα τά παιδιά δέν γνωρίζουν τίποτε κι οὔτε θέλουν νά μαθαίνουν ὅσα διδάσκει ἡ Ἐκκλησία».

Παλιά ἡ πολιτεία καί οἱ γονεῖς πρόσεχαν καί μεριμνοῦσαν, ὅσο τό δυνατόν, γιά τήν πνευματική ἀγωγή τῶν νέων. Γιά νά γίνουν τά παιδιά χαριτωμένοι ἄνθρωποι, εἰρηνικοί. Φρόντιζαν νά τοῦς καλλιεργοῦν τά χαρίσματα γιά τοῦς ἴδιους προσωπικά, ἀλλά καί γιά τοῦς ἄλλους, συμμετέχοντας ἀργότερα στά κοινά, στήν κοινωνία, μέ γνώμονα τήν ἀγάπη καί τήν φροντίδα γιά τόν συνάνθρωπο.

Τώρα πολύ δύσκολα νά βρεῖς ὠραίες ἀλήθειες στήν ἀγωγή τῆς Πολιτείας γιά τοῦς νέους ἀνθρώπους. Πρῶτα-πρῶτα σπανίζουν, ὅπως ἀναφέραμε, καί οἱ ἀγαθοί δάσκαλοι. Αὐτοί πού πονοῦν τοῦς νέους, πού τοῦς ἀγαποῦν, γι' αὐτό καί κοπιάζουν νά τοῦς μάθουν ὅσα ὠραῖα διδάχθηκαν οἱ ἴδιοι παλιά γιά τήν Ἀλήθεια, τόν Χριστό. Τώρα ἤδη ἐπλεόνασαν οἱ ἀναφορές σέ ψέματα, μέ σκανδαλογίες, λασπολογίες καί εἰρωνεῖες γιά τήν ἀγία Ἐκκλησία, γιά τήν Πίστι στόν Χριστό, ἀλλά καί γιά ὅσα πηγάζουν ἀπό τόν Χριστό, γιά τά ὠραῖα, τά αἰώνια, τά ἀληθινά.

Ὁ ἐκτός, λοιπόν, Ἐκκλησίας κόσμος σήμερα λέγει καί διαδίδει δυστυχῶς πολλά ψέματα στοῦς νέους, κι ὄχι μόνο, ἀσκῶντας μία συνεχή πλύσι ἐγκεφάλου πάνω τους καί στερωῶντας τήν δυνατότητα συμμετοχῆς τους στήν μεγάλη Χαρά. Τοῦς βομβαρδίζουν ἀνηλεῶς, ἀδίστακτα, ἀσταμάτητα μέ τήν κοσμική νοοτροπία καί φιλοσοφία τους. Παραδείγματος χάριν, τοῦς μαθαίνουν:

1. **Νά μή ἔχουν προσωπική κρίσι, γνώμη, ἄποψι.** Νά εἶναι, εἰ δυνατόν, ἄβουλα ὄντα, χωρίς ἐλευθερία. Νά εἶναι τέλειες μαριονέτες, μᾶζα, ὄχι πρόσωπα πού θά συμφωνοῦν ἢ θά διαφωνοῦν ἐλεύθερα. Ὁ Χριστός δέν μᾶς θέλει ἔτσι. Ἡ Ἐκκλησία δέν μᾶς θέλει ἔτσι. Αὐτοί θέλουν νά ἐλέγχουν, νά κυριαρχοῦν πάνω στοῦς νέους ἀνθρώπους ὀλοκληρωτικά. Κάποτε εἶχα θυμώσει καί εἶχα πολύ στενοχωρηθεῖ ἀκούγοντας ἕνα σλόγκαν, σάν διαφήμιση τό λέγανε, πού κυκλοφοροῦσε – δέν ξέρω ἂν κυκλοφορεῖ ἀκόμη: «Διαλέγουμε πρῖν ἀπό σᾶς γιά σᾶς!»! Θέλουν νά κάνουν τά πάντα, γιά νά προλαβαίνουν τήν κρίσι τήν δική μας, καί δὴ τῶν νέων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι δέν ἔχουν τήν ἐμπειρία τῆς ζωῆς, μέ ἕνα πολύ ἀνελεύθερο τρόπο, πού μέ τίποτα δέν ἀποδέχεται ἡ Ὁρθόδοξη πίστις καί γνώμη. Θέλουν νά ἔχουν πάνω στοῦς νέους καθολική ἐπιβολή τῆς γραμμῆς τους, τῆς ἰδεολογίας τους. Τά Μ.Μ.Ε. , ἡ τηλεόρασις, τό διαδίκτυο (πλήν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων), οἱ διαφημίσεις, ἀσκοῦν μία φοβερή πίεσι γιά ἐξαναγκασμό, γιά πνευματική ὑποδούλωσι. Ἐτσι πολλά ἔχουν ἤδη ἐπικρατήσει καί μέ τήν βοήθεια τοῦ διαβόλου ἔχουν γίνει ἐν πολλοῖς ἀποδεκτά ἀπό τοῦς νέους ἀνθρώπους χωρίς ἀντισώματα, χωρίς διάλογο, χωρίς δύναμι γιά ἔλεγχο καί ἐξέτασι.

2. **Νά αποφεύγουν κάθε τί τό δύσκολο,** κάθε τί πού προκαλεῖ κόπο, πόνο, χωρίς νά ἐξετάζεται ἂν αὐτό εἶναι ὠραῖο, ἀληθινό, σωστό. Νά προτιμοῦν χωρίς κἄν δισταγμό πάντοτε τά εὐκόλα. Πολλές φορές συμβαίνει, ὅταν μιᾶμε κατ' ἰδίαν ἢ καί στήν ἐξομολόγησι μέ νέους ἀνθρώπους, ἐνῶ ἔχουν καλή διάθεσι, νά λένε στό τέλος: «Πάτερ, καλά ἀκούγονται αὐτά πού λέτε, ἀλλά εἶναι δύσκολα...». Καί ἔχουν μάθει πολλοί ἀπό τούς νέους μας, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς κακῆς φιλοσοφίας καί τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κόσμου, νά γίνονται νωθοί γιά τόν καλόν ἀγῶνα, γιά ὑπέρβασι τῶν δυσκολιῶν, ἀδύναμοι καί ἀνίκανοι νά πορεύονται κόντρα στό κακό ρεῦμα πού τούς παρασύρει.

3. **Νά εἶναι ἀνεύθυνοι.** Ἀφοῦ τοῦτο εἶναι πολύ πιό εὐκόλο ἀπό τό νά εἶσαι ὑπεύθυνο πρόσωπο στήν ζωή. Τούς μαθαίνουν νά μένουν χωρίς διάθεσι γιά ἀναγνώρισι τῶν λαθῶν, τῶν ἀστοχιῶν τους – ὥστε μετά τήν διάγνωσι νά προχωροῦν καί στήν διόρθωσι τῆς πορείας πλεύσεώς τους – καί χωρίς ὄρεξι γιά τάξι καί πνευματική ὁμορφιά στήν ζωή.

4. **Νά ζητοῦν, νά ψάχνουν ἀσφάλεια ἀπό κοσμική μόνο πλευρά.** Νά εἶναι ὅλα, εἰ δυνατόν, τέλεια στήν ζωή. Ἐξασφαλισμένη ἄνεσις, ἐπιτυχία ἀπαλλαγμένη ἀπό κἄθε πιθανότητα κινδύνου, φόβου γιά τό μέλλον. Μή τυχόν τούς συμβῆ κάτι τό ἀναπάντεχο, πού θά τούς ἀναστατώσῃ, θά χαλάσῃ τήν προγραμματισμένη κοσμική «σιγουριά» τους. Δέν γνωρίζουν αὐτό πού λέει ὁ λαός: «Ἐχει ὁ Θεός!». Μεγάλος λόγος αὐτός. Καί ὁ ἄπιστος νοῦς ἀπαντᾷ σ' αὐτό τό «ἔχει ὁ Θεός»: «Ὁ Θεός ἔχει, ἀλλά ἐμεῖς δέν ἔχουμε!». Ἀλλά ἡ διόρθωσι αὐτοῦ τοῦ λογισμοῦ ποιά εἶναι: «Ὅχι, ἀφοῦ ἔχει ὁ Θεός, κι ἐγώ ἔχω!». Καί θά τό μάθω, γιατί πολλές φορές δέν ξέρουμε τί δύναμι ἔχουμε μέσα μας, μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ πάντα.

5. **Νά τούς ἀρέσῃ, νά προσπαθοῦν νά φτιάξουν ἕνα κόσμο ὠραῖο, ἕνα κόσμο τέλειο ἀνθρωπίνως (εἰ δυνατόν), χωρίς ὅμως ἀγάπη, χωρίς Θεό, γι' αὐτό καί χωρίς μεγάλη Χαρά.** Ἐνα κόσμο κοσμικῆς εὐημερίας, κοινωνικῆς τάξεως καί ἀνθρώπινης δικαιοσύνης, γεμᾶτο ὅμως ἀπό φιλαυτία, ἔπαρσι, ἐμπάθεια, χωρίς ἀνιδιοτελεῆ ἀγάπη – ὅπου μιλοῦν γιά ἀγάπη, ἀλλά μόνον ἐγωισμός καί ἰδιοτέλεια κρύβεται πίσω ἀπό τά κενά λόγια. Εἶχε ἔλθει πρὶν ἀπό καιρό στό Ἅγιον Ὄρος μία ομάδα νέων ἀνθρώπων (χαρακτηριστικά τό ἀναφέρω, διότι οἱ νέοι ἀνθρώποι τά καταλαβαίνουν, τά «πιάνουν» αὐτά πού ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι πολλές φορές ἀπό νωθρότητα πνευματική δέν τά ἀντιλαμβανόμαστε). Οἱ νέοι αὐτοί εἶχαν πολλή χαρά. Τούς κερνούσαμε στό ἀρχονταρῆκι κι ἐγώ γιά νά δώσω ἕνα ἔναυσμα γιά νά ποῦμε κάτι, τούς λέω: «Παιδιά, ἔχετε ξανάρθει». Παληκάρια ἦταν, εἶχαν τελειώσει τό σχολεῖο, φοιτητές, κάτι παραπάνω ἴσως... «Βέβαια, ἐρχόμαστε τακτικά», ἀπάντησαν. «Καλά, λέω, γιατί ἐρχεσθε;», γιά νά δῶ τί θά μοῦ ἀπαντήσουν. Καί τί μοῦ λέει ἕνας ἀπ' αὐτούς; Σοβαρός λόγος! «Πάτερ, ξέρεις γιατί ἐρχόμαστε; Γιατί ἐδῶ βρίσκουμε χαμόγελα πού δέν τά πληρώνουμε...». Μοῦ ἤλθε νά βάλω τά κλάματα ἐκείνη τήν ὥρα, ἀλλά συγκρατήθηκα. Τά παιδιά ἔχουν δίκιο. Ἡ ἀνιδιοτελεῆς ἀγάπη φαίνεται, ἔστω κι ἂν δέν

ἐκφράζεται μέ λόγια. Ἐξω δέν μποροῦν νά τό βροῦν εὐκόλα, στούς ἐκτός Ἐκκλησίας Χριστοῦ κόσμους. Πείθουν, λοιπόν, τούς νέους ἀνθρώπους νά θέλουν νά δημιουργοῦν ἕνα κόσμο, πού νά καυχᾶται γι' αὐτά του τά «ἐπιτεύγματα», τούς ἀτέλειωτους χάρτινους πύργους τῆς ἀδυναμίας του. Κι αὐτό μας θυμίζει τόν πύργο τῆς Βαβέλ, τό ἀνθρώπινο ἐκεῖνο «ἐπίτευγμα» τῆς ἀσυνεννοησίας, στό ὅποιο οἱ ταλαίπωροι ἄνθρωποι δέν ὁμιλοῦν τήν γλῶσσα τῆς ἀγάπης τοῦ ἀγίου Θεοῦ, δέν ἔχουν χαρά καί δέν μποροῦν νά ἐπικοινωνοῦν οὔτε μέ τόν Θεό οὔτε μεταξύ τους. Οἱ ἐκτός Χριστοῦ ἄνθρωποι θέλουν νά συνηθίσουν τούς νέους νά τούς ἀρέσει μιᾶ ζωή ἐφήμερης, μικρῆς «χαρᾶς», μιᾶ ξεγνοιασιά γεμάτη ἄνεσι, ἡδονές, χωρίς στερήσεις, χωρίς ἐκκοπή τῶν θελημάτων τους, παρά μόνο μέ τά εὐχάριστα, κατ' αὐτούς, μέ τά βολικά, μέ ὅ,τι ἀρέσει στόν καθένα.

Φυσικά, μιᾶ τέτοια ζωή εἶναι ἐκτός πραγματικότητας. Εἶναι αὐτό πού λέμε σήμερα στήν γλῶσσα τῶν ὑπολογιστῶν *virtual reality*, εἰκονική πραγματικότητα, δέν εἶναι κἀν ἀληθινός ἕνας τέτοιος κόσμος. Μαθαίνουν οἱ νέοι ἀπό μικροί νά ὄνειρευονται μιᾶ ἄνετη ζωή, γεμάτη ἀπό θελήματα: «Θέλω αὐτό, θέλω ἐκεῖνο, θέλω τό ἄλλο... Δέν θέλω αὐτό, ἀπλά διότι δέν μου ἀρέσει». Εἶναι φοβερό αὐτό νά γίνη τρόπος ζωῆς στόν νέο ἄνθρωπο καί κατόπιν καί ὅταν μεγαλώση. Καί μιᾶ ζωή, μιᾶ τέτοια νοοτροπία, γίνεται ἀβάστακτη τελικά, ἀφοῦ δέν εἶναι ἐφικτό καί δέν πρέπει νά κάνουμε πάντα ὅ,τι μᾶς ἀρέσει. Ὅμως, ὅταν λείπει ἡ ἀγωγή τῆς ὑπακοῆς, ἡ ἄσκησις στό πνεῦμα τῆς μαθητείας, τῆς ταπεινώσεως, ὁ νέος δέν ἔχει πῶς νά παρηγορηθῆ, πού νά ἐλπίση, διότι δέν τά ξέρει, δέν τά κατέχει αὐτά τά βασικά μαθήματα τῆς ζωῆς. Καί χωρίς αὐτά τά κεφαλαιώδη, ἀρχίζει νά βιώνη μιᾶ αὐξανόμενη τραγωδία. Δέν ξέρει τί τοῦ φταίει. Ὑπάρχει ἕνας διχασμός πολλές φορές. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη ἰσορροπία μέ τόν παλαιό ἄνθρωπο, τόν ἄνθρωπο τῶν παθῶν. Δέν γνωρίζει τόν ἑαυτό του, τόν παλαιό, τόν κακό ἑαυτό του. Ὅλα εἶναι ἄγνωστα, καί ὁ μέγας ἄγνωστος εἶναι ὁ ἑαυτός του. Καί αὐτό διότι δέν γνωρίζει τόν Πατέρα του, τόν Δημιουργό του, τόν Θεό. Ὑπάρχει ἀγνωσία τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀγνωσία τοῦ Θεοῦ καί ἀγνωσία τοῦ συνανθρώπου. Ρίχνει, λοιπόν, τά βάρη στούς ἄλλους, στόν Θεό... Πολλές φορές ἀκοῦμε παράπονα: «Ποῦ εἶναι ὁ Θεός;... Οἱ ἄλλοι εἶναι ὅλοι ἄδικοι...». Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος αὐξάνει σέ φιλαυτία καί ἀσυμπάθεια γιά τούς πάντες. Δέν γνωρίζει τόν Θεό τῆς Ἀγάπης, πού γνωρίζει ἡ Ἐκκλησία. Γι' αὐτό καί δέν θέλει νά εἶναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Δέν γνωρίζει τόν τρυφερό, ἅγιο Θεό μας, μέ τήν ἀγάπη Του τήν ἀπέραντη, τήν εὐγενική ἀγάπη. Τόν ταπεινό Κύριο Ἰησοῦ, πού γιά τήν ἀγάπη μας ἤλθε κι ἔγινε ἄνθρωπος. Ἐτσι ὁ νέος, δίχως Θεογνωσία, δίχως αὐτογνωσία καί δίχως κοσμογνωσία, γίνεται ἀφιλάδελφος, ἐγωιστής, ἐριστικός, ἀλαζόνας, μέ ἀποτέλεσμα μόνο εἰρήνη καί χαρά νά μή ὑπάρχη μέσα του.

Φυσικά, κύριοι ὑπεύθυνοι εἶναι πρῶτα οἱ γονεῖς, ἀλλά καί ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τήν ἀγωγή καί ὅλο τό περιβάλλον πού ζεῖ ὁ νέος ἄνθρωπος, ὅπου δέν ὑπάρχει Χαρά.

Καί δέν ὑπάρχει δυνατότητα νά τήν βρῆ κανείς, ἐκτός κι ἂν ἀποτινάξῃ ὅλ' αὐτά πού στεροῦν τήν μεγάλη Χαρά τοῦ Χριστοῦ μας.

Ἡ Ἐκκλησία, ἀδελφοί μου, γνωρίζοντας τόν Νυμφίο της, τόν Χριστό, γνωρίζει καί ὅλα ὅσα χρειάζονται γιά τήν ἐπιτυχία μας, τήν ἔνωσί μας μαζί Του. Ἐμεῖς τά ξέρουμε αὐτά ὄχι μόνο ἀπ' ὅσα μᾶς εἶπε ὁ ἅγιος Κύριος καί οἱ ἅγιες Γραφές, ἀλλά καί ἀπό τούς Ἁγίους μας – καί τούς συγχρόνους Ἁγίους. Ξέρουμε αὐτά πού μᾶς λένε οἱ Ἅγιοι καί ξέρουμε τί σημαίνει νά εἶναι κανείς Ἅγιος. Ὁ ἅγιος Πορφύριος, ὁ ἅγιος Παῖσιος, σύγχρονοι Ἅγιοι, καί ἄλλοι πού δέν ἔχουν ἀκόμη ἀνακηρυχθεῖ ἐπισημῶς στήν Ἐκκλησία ὡς Ἅγιοι.

Ἄς δοῦμε, λοιπόν, μερικές βασικές προϋποθέσεις γιά τήν μεγάλη Χαρά, πού γνωρίζει ἡ Ἐκκλησία.

Πρώτη, ἡ **ταπείνωσις**. Μέγα κεφάλαιο ἡ ταπείνωσις γιά ὅλους μας καί γιά τόν νέο ἄνθρωπο ἰδιαίτερος. Ὅχι ὡς ταπεινοσχημία ἢ ταπείνωσι, ἀλλά ὡς βάθος πνευματικό μέσα μας. Λένε οἱ ἅγιοι Πατέρες: «Τί ἄραγε λυπεῖ περισσότερο τόν ἅγιο Θεό;». Κι ἐγώ διερωτῶμαι μέσα μου, τί Τόν λυπεῖ. Οἱ συγκεκριμένες καθημερινές ἁμαρτίες πού κάνουμε; Γιατί πολλές φορές λέμε, «τί νά πάω στόν Πνευματικό, τά ἴδια ἔχω, δέν ἔχω κάνει κανένα ἔγκλημα, κάτι φοβερό», κι εἴμαστε μισοαναπαυμένοι μέ τόν ἑαυτό μας. Ὑπάρχει, ὅμως, τό ἄλλο. Τό ὅτι δέν ἔχουμε ταπεινωθεῖ εἰς βάθος. Δηλαδή, μᾶς ἀρέσει ὁ ἑαυτός μας, ἔτσι ὅπως εἴμαστε, ἡ ζωή μας. Ἐνῶ οἱ Ἅγιοι μᾶς παραδίδουν τό μέγα μάθημα τῆς ταπεινώσεως. Ποιό; Ὅτι δέν εἶναι τέτοια ἡ ζωή μου πού νά ἀρέσῃ στόν Θεό. Αὐτό εἶναι τό βασικώτερο. Αὐτή εἶναι ἡ βασική ἔννοια τῆς ταπεινώσεως, ὅτι αἰσθάνομαι πώς εἶμαι ἔξω ἀπό αὐτό πού θέλει ὁ Θεός. Καί γι' αὐτό πενθοῦν οἱ Ἅγιοι. Εἴμαστε βαριά ἄρρωστοι πνευματικά, καί δέν τό ξέρουμε ἐξ αἰτίας τῆς ἀποστασίας μας γενικῶς. Δέν ἐξομολογούμεστε, λοιπόν, δέν πενθοῦμε, δέν ζητοῦμε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ μόνο γιά τό τί ἔκανα σήμερα, χθές, προχθές, γιά κάτι χειροπιαστό: φώναξα, εἶπα ψέματα, λύπησα τόν συνάνθρωπό μου... Ὅχι, κι αὐτά νά μή γίνουν, δέν ἔχω καλή γνώμη γιά τόν ἑαυτό μου. Αὐτό μᾶς παραδίδουν οἱ Ἅγιοι. Ὁ ἅγιος Πορφύριος ξέρετε τί ἔλεγε; Τό ξέρετε, τό διαβάζετε. Ἀπό νωρίς στήν ζωή του εἶχε ὅλο τό Πνεῦμα τό Ἅγιο. Καί ἔλεγε ὁ ἴδιος: «Εἰς ἀπό μικρό παιδί ἤμουνα στήν ἁμαρτία καί προσπαθοῦσα νά κάμω μερικά πράγματα νά ἀλλάξω... Καί ὁ κόσμος μέ πῆρε μέ τό καλό καί μέ θεωρεῖ ἅγιο. Ὅμως ἐγώ ξέρω ποιός εἶμαι». Καί τά ἔλεγε αὐτά μέ εἰρήνη, μέ χαρά. Γιατί εἶχε ταπείνωσι ὁ Ἅγιος. Αὐτή εἶναι ἡ ταπείνωσις. Ὅτι καί νά μᾶς λένε οἱ ἄλλοι, ἐμεῖς νά ξέρουμε ποιό εἴμαστε μέσα μας. Καί γι' αὐτό νά πενθοῦμε καί νά λέμε, «Κύριε, συγχώρα με πού δέν εἶμαι τέτοιος πού θά ἤθελες νά εἶμαι καί ἡ ζωή μου μέχρι τώρα εἶναι μιά ἀποτυχία. Ἀλλά δέν ἀπελπίζομαι ὅμως, γιατί Ἐσύ μέ ἀγαπᾷς». Κι αὐτό εἶναι ἄλλο μέγα θέμα, νά μή πέφτουμε σέ ἀπόγνωση. Πόσο ἐλάχιστα ὄντως μοιάζουμε μέ τόν ἅγιο Θεό καί Δημιουργό μας, τόν Χριστό, μ' Αὐτόν πού εἶπε: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτός εἰμι καί ταπεινός τῇ καρδίᾳ...» (Ματθ. ια', 29). Μᾶς λεί-

πει ή ταπεινώσις τοῡ Χριστοῡ, πού σημαίνει ότι μᾱς λείπουν τά πάντα, ἀφοῦ ὁ «Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι Χάριν» (Ιακ. δ', 6).

Λέγει ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀγιορείτης, ὁ Ρῶσσοσ: «Γιὰ νὰ σωθῆς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ταπεινωθῆς, διότι τόν ὑπερήφανο καί μέ τήν βία ἂν τόν βάλης στόν παράδεισο, καί ἐκεῖ δέν θά βρῆ ἀνάπαυσι, δέν θά εἶναι εὐχαριστημένος, καί θά λέγῃ: “γιατί δέν εἶμαι ἐγώ στήν πρώτη θέσι;”. Ἐνῶ ἡ ταπεινή ψυχὴ γεμάτη ἀπό ἀγάπη εἶναι καί δέν ζητεῖ πρωτεῖα, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ γιὰ ὅλους τό καλό καί εἶναι εὐχαριστημένη μέ ὅλα... Ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι ταπεινή καί τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναπαύεται μέσα της, τότε ὁ ἄνθρωπος ἀπολαμβάνει τήν μακαριότητα, τήν τελεία ἀνάπαυσι τῆς Θείας ἀγάπης μέσα του καί τίποτε πλέον δέν φοβᾶται, ἀλλά ποθεῖ νὰ μένη πάντοτε ταπεινή ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί νὰ ἀγαπᾶ τόν ἀδελφό. Ἐάν, ὁμως, ἡ ψυχὴ κλίνει πρὸς κενοδοξία, τότε τελειώνει ἡ πανήγυρη της...».

Ἀκοῦτε λόγο πού λένε οἱ Ἅγιοι; Τέρμα τά πανηγύρια, τέρμα οἱ χαρές, ὅταν ἐπιδοθῆς στήν κενοδοξία, στήν ὑπερηφάνεια, στήν οἴηση, στήν μάταιη καί κενὴ δόξα, στήν ἐπιθυμία νὰ τιμᾶσαι. Καί λέει ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ: «Πρόσεχε νὰ μὴ ζητᾶς νὰ σέ τιμοῦν οἱ ἄλλοι· ἐσύ πού εἶσαι μέσα σου γεμάτος ἀπό πνευματικά τραύματα. Τί ζητᾶς τήν τιμὴ; Ἀνοησία εἶναι αὐτό!».

Καί ρωτᾶ πάλι ὁ ἅγιος Σιλουανός: «Γιατί ὁ ἄνθρωπος πάσχει πάνω στήν γῆ, ὑποφέρει θλίψεις καί δυστυχίες; **Πάσχουμε, ἐπειδὴ δέν ἔχουμε ταπεινώσι.** Στήν ταπεινή ψυχὴ ζῆ τό Ἅγιον Πνεῦμα, καί αὐτό δίδει στήν ψυχὴ ἐλευθερία, εἰρήνη, ἀγάπη, μακαριότητα, βαθειὰ χαρά ... καί μέχρις ὅτου μάθη ἡ ψυχὴ νὰ φυλάγῃ τήν Χάρι ταπεινά, θά βασανίζεται γιὰ πολύ... Νὰ μάθη κανεῖς τήν κατά Χριστόν ταπεινώσι εἶναι μέγα ἀγαθό. Μέ αὐτήν γίνεται εὐκολη καί **εὐχάριστη** ἡ ζωὴ, χαρά ἔρχεται πολλή στήν ζωὴ μας».

Καί αὐτά δέν σᾶς τά λένε δυστυχῶς τά μίντια, δέν σᾶς τά λένε στά κανάλια τῆς τηλεοράσεως, στίς διαφημίσεις – ἀντίθετα, γίνεται συνεχῶς πλύσι ἐγκεφάλου.

«Ἡ ψυχὴ τοῦ ταπεινοῦ μοιάζει (λέει ὁ ἅγιος Σιλουανός) μέ τό πέλαγος. Ρίξε στό πέλαγος μιὰ πέτρα (μικρὴ, μεγάλῃ, ὁ,τιδήποτε)· γιὰ ἐλάχιστο χρόνο θά διαταράξῃ τήν ἐπιφάνεια καί ἀμέσως θά καταδυθῆ στὰ βάθη καί τό πέλαγος θά εἰρηνεύσῃ. Ἔτσι ἐξαφανίζονται οἱ θλίψεις στήν καρδιά τοῦ ταπεινοῦ, διότι τοῦ Κυρίου ἡ δύναμις εἶναι μαζί του». Θά γίνῃ, δηλαδή, κάποια ταραχὴ, ἀλλὰ πολύ γρήγορα αὐτοῖ πού εἶναι εἰς βάθος ταπεινοὶ ἄνθρωποι ἀμέσως ἡρεμοῦν πάλι. Απορροφᾶται αὐτὴ ἡ ταραχὴ, γιὰ τήν ὁποία λέει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ὅτι εἶναι «τό ὄχημα τοῦ διαβόλου», πάνω στό ὅποιο ἀφοῦ σέ ἀνεβάσει, σέ πάει ὅπου θέλει. Ὁ ταπεινός ἄνθρωπος, ὁμως, ἀποφεύγει νὰ μπαίνει στό ὄχημα τοῦ διαβόλου. Καί εἶναι χαρά νὰ βλέπῃς τοὺς ἄλλους νὰ εἶναι καλλίτεροί σου: «Τέτοιοι εἶναι ὁ παράδεισος τοῦ Κυρίου: Ὅλοι θά εἶναι μέ ἀγάπη, καί ἀπό τήν κατά Χριστόν ταπεινώσι ὅλοι θά χαίρωνται νὰ βλέπουν τοὺς ἄλλους ἀνώτερουσ ἀπ' αὐτούς», λέει ὁ ἅγιος Σιλουανός πάλι.

Μιὰ ἄλλη προϋπόθεσις πολὺ βασικὴ εἶναι ἡ **πίστις** στόν Χριστό, στοὺς Ἅγίους μας, στήν Ἐκκλησία μας. Εἶναι αὐτό πού λέει ὁ μέγας Παῦλος: «Ἡμεῖς γὰρ διὰ πίστεως

περιπατοῦμεν» (Β' Κορ. ε', 7). Πιστεύω στήν ὑπαρξι τοῦ Θεοῦ; Αὐτό εἶναι πολύ λίγο, στό μηδέν κοντά – εἶναι θετικό, πάνω ἀπό τό μηδέν, ἀλλά πολύ λίγο. Κι ὁ διάβολος πιστεύει ὅτι ὑπάρχει Θεός, ἀλλά δέν κάνει τά θελήματά Του τά ἅγια. Πιστεύω σημαίνει ἐ μ π ι σ τ ε ὑ ο μ α ι. Αὐτή εἶναι καί ἡ ἀρχική ἐρμηνεία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λέξεως. Πιστεύω στόν Θεό σημαίνει ἐμπιστεύομαι τόν ἑαυτό μου, ὅλη τήν ζωή μου, τήν ὑπαρξι μου στόν Θεό. Καί φυσικά κάνω τά ἅγια θελήματά Του. Γι' αὐτό ἄλλωστε τό βασικώτερο αἴτημά μας στήν Κυριακή προσευχή εἶναι νά γίνει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ στήν ζωή μας. Αφοσίωσις στόν Χριστό, στήν Ἐκκλησία· κι αὐτά μᾶς τά διδάσκουν πάλι οἱ Ἅγιοι πού εἶναι μέχρι τόν θάνατό τους πιστοί ἄνθρωποι – ὄχι νά περάσουν κάποιες ἀπλῶς περιόδους μέ πίστι στόν Θεό, ἀλλά μέχρι τέλους. Κι ἔχουμε ζήσει τέτοιους ἀνθρώπους, ἅγιους ἀνθρώπους, πού ἔμειναν μέχρι τέλους, μέ τούς πόνους, μέ τούς καρκίνους, μέ τίς ὀδύνες τοῦ θανάτου, μέχρι τέλους ἔμειναν πιστοί. Βλέπαμε κάποιον Γέροντα στό Ἅγιον Ὅρος. Ἦταν ἀσθενής καί πονοῦσε, κι ἐμεῖς τοῦ λέγαμε: «Πονᾶτε;» «Πονᾶω!» ... «Ὑποφέρετε;» «Ὑποφέρω, ναί!» ... «Στενοχωρεῖσθε;» «Ὅχι! Ὅ,τι θέλει ὁ Θεός νά γίνει, δέν στενοχωροῦμαι!». Ἄλλο ὁ πόνος, ἄλλο ἡ ἔλλειψις χαρᾶς καί εἰρήνης. Ἡ πίστι κρατάει τήν χαρά, τήν ἀσφαλίζει· γι' αὐτό καί δέν ὑπάρχει τύχη καί στίς δυσκολίες καί στά ἀναπάντεχα – αὐτό πού λένε οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι «καλή ἢ κακή τύχη» – ἀλλά ἡ ἅγια πρόνοια τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ρυθμίζει τήν ζωή μας καί ἐπιτρέπει καί τά δυσάρεστα, ὅπως στίς ἡμέρες τίς δικές μας πού μᾶς «παιδεύει», μᾶς ἐκπαιδεύει ὁ ἅγιος Θεός μέ κάποιες δυσκολώτερες συνθήκες στήν Πατρίδα μας.

Μιά ἄλλη προϋπόθεσις εἶναι ἡ **ὑπακοή**. Ὑπακοή στίς ἅγιες ἐντολές τοῦ Θεοῦ, στήν Ἐκκλησία, στόν Πνευματικό, ἀλλά καί στούς ἀδελφούς, στούς συνανθρώπους μας (μέ διάκρισι). Στήν σύγχρονη ἐποχή, καί μόνο πού θά πει κανεῖς «ὑπακοή», δημιουργεῖται μιά ἀπώθησις στόν ἄλλον. Ἡ λέξη δυσκολεύει, δημιουργεῖ ἀρνητική ἐντύπωσι. Θεωρεῖται ὡς ἀνελευθερία, ἐνῶ δέν εἶναι καθόλου ἔτσι. Ἡ ὑπακοή στόν Χριστό ἐλευθερώνει ἀπό τήν ὑποταγή στά πάθη μας, στόν παλαῖό μας ἑαυτό. Γι' αὐτό καί εἶναι χαρακτηριστικό αὐτό πού λέγεται στό Ἅγιον Ὅρος: «Ἄν δέν ἔχεις Γέροντα, δέν ἔχεις Πνευματικό, πούλησε ὅ,τι ἔχεις καί δέν ἔχεις γιά ν' ἀγοράσης ἕναν». Καί τό ἄλλο: «Ὑπακοή – ζωή. Ἀνυπακοή – θάνατος». Γιατί μένουμε μέ τά θελήματά μας καί δέν μπορούμε νά βγοῦμε μόνοι μας μέσα ἀπό τήν κινούμενη ἄμμο πού εἴμαστε. Πρέπει νά μᾶς τραβήξῃ κάποιος ἀπ' ἔξω μέ τό σκοινί· ἡ Ἐκκλησία καί οἱ βοηθοί πού μᾶς δίνει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ ὑπακοή πάλι συμπλέκεται μέ τήν πίστι, μέ τήν ταπεινώσι· ὅλες οἱ ἅγιες ἀρετές συμπλέκονται ὡραῖα, καί γίνεται μιά ὡραία ἀνθοδέσμη, πού εὐωδιάζει στήν ζωή τοῦ νέου ἀνθρώπου, τοῦ νέου πιστοῦ, μέ τήν ἐμπιστοσύνη στήν Ἐκκλησία.

Ὑπάρχει ἕνα ἀνέκδοτο στήν ἱστορία – ἴσως τό ἔχετε ἀκούσει. Κάποτε, μετά τήν ἀπελευθέρωσι τῆς Πατρίδας ἀπό τήν τουρκοκρατία, σέ ἕνα νησί ἄν θυμᾶμαι καλά,

ένας Έλληνας βοσκός έβροσκε τά πρόβατά του. Ήταν μάλιστα δίπλα σέ μία εκκλησούλα μικρή, σέ ένα παρεκκλησάκι και τά έβροσκε. Τόν πλησίασε ένας Γάλλος περιηγητής. Ήξερε λίγα έλληνικά και τόν ρώτησε: «Τί θρησκεία ακολουθεῖς;». Αὐτός καλά-καλά δέν κατάλαβε τί σημαίνει αὐτό. Αλλά μετά κάπως τοῦ τό ανέλυσε και τοῦ λέει: «Εἶμαι Ὁρθόδοξος Χριστιανός». Δέν εἶπε τί θρησκεία ακολουθεῖ, εἶπε, «εἶμαι Ὁρθόδοξος Χριστιανός», έχει σημασία ή απάντηση, πού εἶναι και ή ώραία. Γιατί ό Γάλλος έννοοῦσε κάτι σάν ιδεολογία, «μέ ποιά ιδεολογία εἶσαι;». Άλλο αὐτό και άλλο τί ζω έγώ. Λοιπόν λέει, «εἶμαι Ὁρθόδοξος Χριστιανός». Και τότε ό Γάλλος τόν ρώτησε: «Και δέν μοῦ λές, τί πιστεύεις σάν Ὁρθόδοξος Χριστιανός;». Πάλι τοῦ ῥθε δύσκολη ή έρώτηση τοῦ Έλληνα – αγράμματος βοσκός ήτανε. Τί νά πει; Φωτίσθηκε, λοιπόν, αρπάζει τήν γκλίτσα του και χτυπάει τό εκκλησάκι πού ήταν εκεί κοντά και λέει: «Ό,τι πιστεύει αὐτή!». Κι ό Γάλλος δέν κατάλαβε και λέει: «Κι αὐτή τί πιστεύει;». «Ό,τι πιστεύω έγώ!». Ήταν ένα μέ τήν Έκκλησία αὐτός ό αγράμματος, ταπεινός, άπλους, αλλά πιστός Έλληνας Ὁρθόδοξος, δείχνοντας πόσο πρέπει κι εμεῖς έτσι νά εμπιστευθοῦμε τόν Χριστό, τήν Έκκλησία, τούς Αγίους μας. Γιατί ή Έκκλησία μας δέν έχει μόνο εμας, τά αρρωστα μέλη, έχει και τούς Αγίους μας, οί όποιοι, όπως θέλει ό Χριστός, μάς δίνουν τήν πίστι και τήν άγωγή πρός τήν σωτηρία μας.

Η προσευχή, κατόπιν. Τί μεγάλη ευλογία πού εἶναι! Και πόση χαρά, πηγή μεγάλης χαράς! Βλέπετε πώς μάς έθίζει ή Έκκλησία νά προσευχόμαστε και ποιοτικά, αλλά και ποσοτικά. Λέγει ό άγιος Ιωάννης ό Σιναΐτης, ό συγγραφέας τής Κλίμακος: «Εμεῖς οί αρχάριοι (και βάζει και τόν έαυτό του στους αρχαρίους ό Άγιος) εκτός από τήν ποιότητα τής προσευχῆς, έχουμε ανάγκη και τήν ποσότητα». Γι' αὐτό και ή Έκκλησία έχει μεγάλες Ακολουθίες, Αγρυπνίες... Δέν εἶναι τοῦ τετάρτου, τής μισῆς ώρας. Αν δέν χαροῦμε αρκετό χρόνο τήν Θεία Λατρεία, δέν καταλαβαίνουμε τήν αξία τής προσευχῆς. Θέλει νά δώσουμε τόν έαυτό μας, ό,τι καλύτερο. Και νά καθίσουμε εκεί! Όπως κάθεται τό παιδάκι –έτσι τό ῥχει κάνει ό Θεός– έννιά μήνες στήν μήτρα τής μητέρας του, κι αὐτό τό βγάζει άνθρωπο μετά. Έτσι και ή Έκκλησία μας. Καθόμαστε και περιμένουμε και βγαίνει μετά μέσ στήν προσευχή μας όλο τό ζουμί τοῦ παλαιοῦ, τοῦ έγωιστῆ ανθρώπου. Και μετά μάς αναλαμβάνει ό Θεός.

Και πώς προσευχόμαστε; Η Έκκλησία μάς τό μαθαίνει κι αὐτό. Εμεῖς δέν ξέρουμε οὔτε πώς νά προσευχόμαστε. Όπως τό παιδάκι δέν μαθαίνει παρά μόνο από τήν μάνα του όλα τά ώραία, τά μεγάλα, πώς νά ζήση, πώς νά προχωρήση, έτσι κι εμεῖς, μαθαίνουμε από τήν Μάνα μας, τήν Έκκλησία. Πώς προσευχόμαστε, λοιπόν, αν δέν μαθητεύσουμε στήν Έκκλησία; Ξέρετε πώς θά προσευχόμαστε εμεῖς, αν μάς αφήση κανείς μόνους μας νά αυτοσχεδιάζουμε και δέν μάθουμε τό ήθος τής προσευχῆς τών Αγίων μας; Θά λέμε τρία πράγματα στήν προσευχή: «Κύριε, δός μου, δός μου και δός μου...». Αὐτά τά τρία θά λέμε. Τίποτ' άλλο. Ένω ή Έκκλησία προσεύχεται: «Σέ ύμνοῦμεν, Σέ ευλογοῦμεν, Σοι ευχαριστοῦμεν, Κύριε». Ακούσατε

κανένα αίτημα μέχρι τώρα; Στο τέλος λέμε, «και δεόμεθά Σου, ó Θεός ήμῶν». Ὑμνος, δοξολογία, εὐχαριστία στόν Θεό. Τά λέμε στήν προσευχή μας ἑμεῖς; Ἡ Ἐκκλησία, οἱ Ἅγιοί μας μᾶς τά μαθαίνουν καί οἱ ἱερές Ἀκολουθίες, ὥστε νά μάθουμε νά εὐχαριστοῦμε τόν Θεό. Αυτό μᾶς βγάζει ἀπό τόν ἐγωισμό μας. Μᾶς κάνει νά εἶμαστε εὐγνώμονα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, εὐγνώμονα τέκνα τοῦ Θεοῦ μας. Ἐμεῖς μόνο ζητᾶμε, ζητᾶμε, ζητᾶμε... Καί ὅσο πιό πολύ ζητᾶμε, τόσο καταλαβαίνουμε πόσο λίγο Θεό ἔχουμε μέσα μας. Λίγη χαρά. Γιατί αὐτός πού ἔχει μεγάλη Χαρά, ἔχει τόν Χριστό, δέν θέλει νά ζητάει τίποτα. Τί νά ζητήση; Ἀφοῦ ἔχει τόν Χριστό! «Μοναχός ἐστίν» – κι ὄχι μόνο μοναχός, ἀλλά ὅπως λένε τά εἰλητάρια στό Ἅγιον Ὄρος: «Χριστιανός ἀληθής ἐστίν ὁ μηδέν ἔχων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰ μή μόνον τόν Χριστόν».

Ἡ **μετάνοια** εἶναι μία ἄλλη πολύ μεγάλη προϋπόθεσις. Νά ζητοῦμε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Αυτό συμπλέκεται πάλι μέ ὅλες τίς ἀρετές καί μαζί μέ τήν ταπείνωσι. Ἐπειδή γνωρίζω τήν ἀπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ-Πατέρα, ἡ μετάνοια γίνεται μία ἀγαπητική ὁρμή καί δημιουργική φορά πρὸς τόν Θεό, ζητῶντας τό ἔλεος Του γιά τά λάθη μου καί γιά τίς ἀμαρτίες μου, μέ τίς ὁποῖες Τόν λυπῶ. Καί φυσικά φθάνουμε στό ἀκρότατο σημεῖο τῆς μετανοίας, στό ἅγιο πένθος πού συνέχει τόν ἐν μετανοία ἄνθρωπο. Ἀλλά πῶς λέγεται αὐτό τό πένθος; **Χ α ρ ο π ο ι ὶ ο ν** πένθος; Βλέπετε, ὅλα μέ κέντρο πάντα τήν Χαρά. Τήν Χαρά τῶν Ἁγίων. Γιατί ἡ Χαρά; Διότι ἔρχεται ὁ Χριστός μέ τήν μετάνοια. Κι ὅταν ἔλθει ὁ Χριστός μέσα μας, μᾶς δίνει χαρά. Ἄρα ἡ μετάνοια εἶναι ὑπόθεσις μεγάλης χαρᾶς, τρικούβερτης χαρᾶς! Πρόσφατα ἄκουσα κάτι καί πολύ κατενύγη. Ὁ ἅγιος ἄνθρωπος, μακαριστός Γέροντας Σωφρόνιος Σαχάρωφ, Ρῶσσοσ Ἀγιορείτης καί μετά ἰδρυτής τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου στό Ἑσσεξ τῆς Ἀγγλίας, μιά ἡμέρα εἶχε βγεῖ ἔξω ἀπό τό κελλάκι του καί ἕνα παιδάκι τόν εἶδε νά λάμπη ὅλο τό πρόσωπό του μέ μιά χαρά πολύ δυνατή, πολύ μεγάλη. Καί τό παιδάκι μέ ἀπλότητα τόν ρώτησε: «Γέροντα, γιατί ἔχετε τόσο μεγάλη χαρά σήμερα; Εἶναι ὀλοφάνερη στό πρόσωπό σας». Καί ξέρετε τί τοῦ ἀπάντησε; Εἶπε μέ εἰλικρίνεια καί ἀπλότητα (γιατί στά παιδάκια καί θεολογικά ἀκόμη πρέπει νά ἀπαντᾶμε μέ ἀπλά λόγια): «Ἐχω, παιδί μου, πολλή χαρά σήμερα μέσα μου, διότι ἔκλαιγα χθές ὅλη τήν νύκτα». Φοβερός λόγος! Ἔτσι ζοῦν οἱ Ἅγιοι καί γι' αὐτό δίνουν καί χαρά, εἶναι πηγὴ χαρᾶς οἱ ἴδιοι. Διότι ἔχουν αὐτό τό χαροποιόν πένθος, τόν θεῖο ἔρωτα.

Εἶναι καί ἡ ἐν **Χριστῷ ἐλπίδα**, πού εἶναι δέλεαρ ψυχῆς, ὅπως λέει ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ: «Δέλεαρ ψυχῆς ἐστίν ἡ χαρά, ἡ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐξανθούσης ἐν τῇ καρδίᾳ». (Ἀσκητικά, Ρηγοπούλου, σ. 150) Ἡ ἐλπίδα, μέ ποιά ἔννοια; Τῆς πίστεως στόν Χριστό καί τῆς βεβαιότητος γιά τήν σωτηρία. Μέ αὐτή τήν ἐμπιστοσύνη καί πίστι ἀπό τήν ἐλπίδα στόν Χριστό, ἔρχεται μιά χαρά μέσα μας, πού ἐλκύει τήν ψυχὴ πρὸς τόν Θεό, τήν πείθει νά στρέφεται πρὸς Αὐτόν.

Ἐπάρχει ἐπίσης καί ἡ **κατὰ Θεόν ἀγία ὑπομονή**, ὡς προϋπόθεσις τῆς μεγάλης Χαρᾶς. Ἡ ὑπομονή εἶναι κατὰ Θεόν ἄσκησις. Ἐκεῖ κορυφώνεται ἡ ὑπομονή. Μέ τόν ἀ-

γῶνα τῆς ὑπομονῆς μας ἐκφράζουμε τὴν ἐλεύθερη βούλησί μας καὶ δείχνουμε τὸ ἐκούσιον τῆς πίστεώς μας: «Θέλω, Κύριε! Κάνω ὅ,τι μπορῶ». Ξέρετε, ὅσο δυσκολώτερη εἶναι ἡ ἄσκησίς μας, σέ διάφορα δύσκολα συναπαντήματα, συνθηκῆς στήν ζωή, σέ δύσκολους πειρασμούς, παραδείγματος χάριν, στενοχώριες κι ἓνα σωρό ἄλλα, τόσο πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι θέλουμε νά εἴμαστε μέ τόν Χριστό καί νά μὴ Τόν λυποῦμε, ἀποκρούοντας κάθε τί πού ἀνθρωπίνως μπορεῖ νά μᾶς ἀρέσει. Ὁ διάβολος παρουσιάζει ὡς ἀκατόρθωτο τόν κάθε ἀγῶνα μας γιά τὴν τήρησι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, μέσῳ τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ἐρχεται στήν ζωή μας. Ὁ Χριστός, ὅμως, πού βλέπει τόν ἀγῶνα μας, πολύ μᾶς παρηγορεῖ καί μᾶς δίνει μεγάλη Χαρά.

Ἔτσι ἀγωνίζονται οἱ πιστοὶ νέοι, μέ τὸ ἦθος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Θείας Λειτουργίας. Ποιό εἶναι τὸ ἦθος τῆς Θείας Λειτουργίας; Τὸ ἦθος τῆς Θείας Λειτουργίας εἶναι ἦθος ὑπακοῆς, θυσιαστικό, ἀγαπητικό, εὐχαριστιακό πρὸς τόν Θεό, χωρίς τὴν ἀποφυγή τοῦ καλοῦ κόπου, τοῦ πόνου. Ὁ ἅγιος Θεός πολύ θέλει νά μείνη μαζί μας, πολύ θέλει νά μᾶς δίνη τὴν Χαρά Του – ἐπαναλαμβάνω, γι' αὐτό μᾶς ἔπλασε, γιά νά χαιρόμαστε τὴν Χαρά Του. Καλότυχοι καί εὐλογημένοι ὅσοι νέοι ἀπὸ μικροὶ ἔμαθαν νά ἔχουν τὴν Χαρά τοῦ Θεοῦ καί ἀγωνίζονται νά τὴν κρατοῦν. Κι ὅσοι ξεμακρύνουν ἀπὸ τὴν ἀγάπη Του, ἀπὸ τὴν χαρά Του, ὅσο κοντύτερο τὸ ξεμάκρυσμα, τόσο εὐκολώτερη καί ἀνώδυνη καί ἡ ἐπιστροφή. Ὅσο γρηγορώτερη ἡ ἐπάνοδος, τόσο καλλίτερα.

Ἄς μείνουμε λοιπόν, παιδιά μου, ἀδέλφια μου, στὸν Χριστό, κι ἐσεῖς οἱ νεώτεροι κι ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι. Ἀφοῦ ὅλοι κινδυνεύουμε, ἐξ αἰτίας τῶν ἀδυναμιῶν μας, καί τῶν πειρασμῶν τοῦ κόσμου καί τοῦ διαβόλου, νά χωρισθοῦμε –Θεός φυλάξει!– ἀπὸ τὴν ἀγάπη καί τὴν χαρά Του. Μείνετε σεῖς πού κάτι γευθήκατε ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς Χαράς, τῆς μεγάλης Χαράς, τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων μας.

Ἡ Μάννα μας, ἡ ἀγία Ἐκκλησία, δέν θέλει τίποτε ἀπὸ σᾶς. Μόνο τὴν χαρά σας θέλει νά μὴ χάσετε. Τὴν μεγάλη Χαρά, τόν Χριστό. Φυλάξτε την, σᾶς παρακαλῶ, ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ. Κι ἐσεῖς κι ἐμεῖς. Κι ὄχι μόνο δέν θά τὸ μετανοιώσετε, ἀλλὰ μέ τὴν σειρά σας ἀργότερα, ὅταν μεγαλώσετε, θά πονᾶτε γιά τούς ἄλλους πού δέν ἔχουν αὐτὴν τὴν Χαρά τοῦ Χριστοῦ καί θά λέτε περισσότερα ἀπὸ μᾶς τούς μεγαλύτερους – καί πολύ καλλίτερα– λόγια τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, γιά νά τούς στηρίζετε. Θά πονᾶτε γιά τούς φίλους σας, γιά τὴν οἰκογένειά σας, τούς οἰκείους σας. Θά πονᾶτε γιά τὴν Πατρίδα αὐτὴν, πού ἄνθρωποι ἐπιτήδειοι καταφέρνουν νά τὴν κάνουν νά διώχνη τόν Χριστό ἀπὸ τὴν νεολαία, ἀπὸ τὸν δημόσιο βίον της, ἀπὸ τίς συνήθειές της, ἀπὸ τίς παραδόσεις της. Προσπαθοῦν τὴν εὐλογημένη αὐτὴ Πατρίδα –αὐτὴν πού τόσους αἰῶνες εἶχε τὴν ἰδιαίτερη Χάρι καί ἀποστολή, νά διακονῇ στό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ– νά τὴν καταστήσουν τώρα νά γίνη μιὰ ἄθρησκη, ἄθεη, ἄπιστη χώρα. Εἶθε ὁ ἅγιος Θεός νά μὴ τὸ ἐπιτρέψη νά γίνη αὐτὸ τελεσίδικα!

Θά πονᾶτε καί γιά ὄλο τόν κόσμο, νέοι ἀδελφοί μου, γιά τόν κόσμο πού δέν θέλει τόν Χριστό, κι ἔτσι δίχως Χριστό, μένει χωρίς παρηγοριά, ἐλπίδα, προοπτική, νόημα γιά τό παρόν καί γιά τό μέλλον, χωρίς ἔμπνευσι, χωρίς ἀνάπαυσι, χωρίς χαρά.

Κρατήστε σεῖς τήν Χαρά, τήν Μεγάλη Χαρά, τόν Θεάνθρωπο Κύριο Ἰησοῦ, στήν ζωή σας, στήν καρδιά καί τόν νοῦ σας, σ' ὅλη τήν ὕπαρξί σας, γιά τό δικό σας πρῶτιστα καλό, γιά τήν δική σας ἐπιτυχία, τήν δική σας χαρά, τήν αἰώνια καταξίωσί σας. Γιά νά ὑπάρχη καί ζύμη, μαγιά, γιά τό αὔριο αὐτῆς τῆς πατρίδας, καί ὅλου τοῦ κόσμου. Γιά νά ὑπάρχουν Ὁρθόδοξες Χριστιανές ψυχές πού νά χαίρωνται μέ τόν Χριστό καί νά πονοῦν τόν συνάνθρωπο, νά τόν ἀγαποῦν καί νά τόν διακονοῦν γιά τήν σωτηρία του. Καί τότε ἡ εἰρήνη καί ἡ ἐν Χριστῷ χαρά σας θά εἶναι ὄντως μεγάλη, ἀληθινή, παντοτινή.